

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

УДК 502 (075.8)

АНАЛІЗ ПОТРЕБ У ГЕОЛОГІЧНОМУ ВИВЧЕННІ НАДР

Бодюк А.В.

Київський університет управління та підприємництва
вулиця Глазунова, 2/4, Київ, 01042

Обґрунтовано визначення і особливості суспільних і державних економічних потреб у вивченні надр. Наведено їх класифікацію, чинники, що на них впливають. Розробляється положення про поєднання державних потреб у геологічному вивченні надр з особистими, колективними та суспільними потребами в суспільному виробництві та за його межами. **Ключові слова:** потреби, ресурси, надра, корисні копалини, економіка, баланси, фахівці.

Обосновывано определение и особенности общественных и государственных экономических потребностей в изучении недр. Показана классификация, факторы, которые на них влияют. Разрабатывается положение об объединении государственных потребностей в геологическом изучении недр с личными, коллективными и общественными потребностями в общественном производстве и за его пределами. **Ключевые слова:** потребности, ресурсы, недра, полезные ископаемые, экономика, балансы, специалисты.

Justified by the definition and characteristics of public and state economic needs in the study of mineral resources. Given their classification, factors that affect them. Worked provision of a connection, the state needs to geological studies of personal, collective and social needs within the social production and beyond. **Keywords:** needs, resources, demand, minerals, economics, balance sheets, experts.

Геологія належить до надто містких природничих наук, а її фахівці досліджують корисні копалини та їх родовища для вирішення проблем забезпечення потреб народного господарства і населення у корисних копалинах та продуктах їх переробки. Вона об'єднує ряд галузевих наук, наприклад, геологію корисних копалин, гідрогеологію, інженерну геологію, мінералогію, історичну геологію та ін. Фахівці цих наук у процесі роботи

«вручну» або з застосуванням технічних і нетехнічних засобів і методів досліджень, а також виконання допоміжних робіт здійснюють науково-виробничу діяльність у надрах, яка потребує певних витрат. За результатами їх діяльності формуються певні наукові та господарські рекомендації і тощо.

Отже, логічно розглядати наукові, технічні, технологічні, економічні, фінансові та інші аспекти надрокорис-

тування з урахуванням потреб у їх вирішенні. Потреби геологічного вивчення надр (ГВН) необхідно розглядати як потреби народу, оскільки надра, за Конституцією України, є його власністю і цю власність необхідно максимально використовувати для підвищення добробуту населення та економічної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженню проблем надрокористування, раціонального використання надр, економіки, фінансування, екології присвячені праці відомих науковців, зокрема І.Д. Андрієвського, О.Б. Боброва, С.А. Вижви, С.В. Гошовського, М.М. Коржнева, М.М. Костенко, М.Д. Красножона, М.М. Курило, О.І. Левченка, Б.І. Малюка, В.С. Міщенко, Т.П. Міхницької, В.А. Михайлова, П.М. Нестерова, Б.З. Пірашвілі, О.В. Плотнікова, Г.І. Рудька, В.А. Рябенка, Б.П. Чиркіна, П.М. Чепіля, В.О. Шумлянського, М.П. Щербака, М.А. Якимчука та ін. [7 – 17]. Однак у їх дослідженнях не приділено належної уваги теоретико-економічному обґрунтуванню галузевої інформаційно-економічної діяльності щодо наземних господарських процесів у поєднанні з надровими (літосферними), науково-технічними, професійно-кадровим і фінансовими факторами. Аналіз впливу цих факторів у взаємозв'язку зумовлює актуальність теоретичних досліджень в економічній геології для їх висвітлення у наукових виданнях та практичного використання.

Мета статті – розробка системи понять, що дозволяють науко обґрунтувати економічні потреби в дослідженні надрових ресурсів та прове-

денні пошуково-розвідувальних робіт. Нами проведено обґрунтування ресурсної концепції розвитку економічної геології, адже надра є джерелом виявлених і невиявлених ресурсів для задоволення економічних потреб у мінеральній сировині переробної промисловості, а народу – в її продукції.

Результати досліджень

Існує потреба в уточненні щодо поняття потреби вивчення надр, зокрема, потреби різних геологічних наук в одержанні інформації про наявність у надрах корисних копалин.

У словниках зазначено, що геологія як наука вивчає «...речовинний склад землі, будову, рухи та історію розвитку земної кори, послідовність розвитку органічного світу, утворення й розміщення корисних копалин» [6]. Складові земної кори логічно називати геологічними об'єктами, що знаходяться в надрах. Геологічна карта також належить до геологічних об'єктів, але вона створюється не в надрах. Отже, поняття «геологічний» слід варто розуміти як характеристику внутрішньоземних накопичень матеріально-речовинних компонентів, створених без праці людини.

За офіційним визначенням, геологічна діяльність – це «...виробнича, наукова та інша діяльність, що пов'язана з геологічним вивченням надр» [6]. Але на нашу думку, це визначення не достатньо обґрунтоване, а поняття «геологічна діяльність» не може застосовуватися взагалі. Діяльність властива людині, колективу людей, керівникам геологічних підприємств тощо. Процеси у земній корі відбувалися протягом мільярдів років, тобто у далекому минулому без участі

людини. Але сучасна діяльність людини, виконання нею певних робіт зумовлює необхідність вивчення речовинного вмісту земної кори. Вважаємо логічним застосовувати поняття геологічного вивчення надр (ГВН), як виду певної діяльності фахівців.

За статтею 1 відповідно до Кодексу України про надра "Надра – це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння" [4]. У цьому визначенні безпосередньо йдеться переважно про вивчення й освоєння надр, а про геологію дуже мало. Тому, логічно розуміти, що геологи розвідують не геологію, а надра, а точніше – літосферу, тобто верхню тверду оболонку Земної кулі, що отримала ще назву земної кори. Праця (розвідка) геологів та інших фахівців геологічних підприємств поширюється на виявлення та оцінку у надрах корисних копалин та їх родовищ як геологічних об'єктів.

Отже, геологічне вивчення надр (ГВН) треба розуміти як дослідно-виробничі процеси вивчення надр відносно їх речовинного складу, будови, зміни та історії розвитку, утворення й розміщення корисних копалин, їх якісних та кількісних показників. Вживане у публікаціях поняття «геологорозвідувальне виробництво» не може широко застосовуватися, оскільки розвідують надра не тільки з метою вивчення корисних копалин. Отже доцільно застосовувати запропоноване нами поняття надророзвідувальне виробництво (НРВ) як поняття екологічна екологія (ЕГ). Актуальність і потреби розвитку ЕГ як галузі науки визначається передусім

надро-земельним багатством території України.

Аналіз відповідної наукової, статистичної, офіційної та нормативної за профілем інформації показав, що в надрах України потенційно міститься більшість перспективних видів корисних копалин, на які багата Земля. Тому за умов належної організації та фінансування їх геологорозвідки, видобутку, обробки та переробки суб'єкти господарювання країни могли б бути забезпечені наближено до потреб власними мінерально-сировинними ресурсами. У потребах найважливіших ресурсів практична економіка країни може бути частково залежною від імпорту нафти і газу. Тому механізм управління надрокористуванням, державна природно-ресурсна політика, розвиток інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, фінанське сприяння зміцненню їх економічного потенціалу, а отже й країни, залишаються актуальними об'єктами досліджень економічної геології.

ЕГ необхідно розглядати як перспективну галузь науки. Вона теоретично пов'язана з геологією родовищ і оцінкою корисних копалин, економікою пошуково-розвідувальних досліджень і робіт, фінансами підприємств, іншими науково-технічними й геологічними навчальними дисциплінами, а практично – з окремими видами економічної діяльності або галузями економіки, виробничу діяльність суб'єктів господарювання яких забезпечується надро-земельними ресурсами. Логічно вживати як науково обгрунтоване поняття «потреби геологічного вивчення надр». Це дослідження наявності та стану корисних копалин, визначення геолого-економічних оцінок, перспектив розробки родовищ тощо. Доцільно

розглянути й інші поняття, що визначають потреби в геологічному вивченні надр (ГВН).

Об'єктом потреб ГВН, на наш погляд, є корисні копалини, їх родовища, а також наукова геологічна інформація про надра. До суб'єктів потреб ГВН належать геологічні підприємства, науково-дослідні заклади, державна геологічна служба, надрокористувачі, державні органи та ін. Мета ГВН – встановлення економічної доцільності передачі розвіданих родовищ в експлуатацію.

З урахуванням потреб до завдань геологічного вивчення надр пропонується віднести:

1) дослідження ресурсів корисних копалин відповідно до загальнодержавних програм розвитку мінерально-сировинної бази України, регіональних та інших її програм;

2) дослідження запасів корисних копалин та порівняння їх показників з показниками потреб у мінеральній сировині;

3) визначення геолого-економічних оцінок запасів корисних копалин;

4) створення правової бази передачі родовищ в експлуатацію за потребою державного регулювання надрокористування;

5) визначення затрат на геологічне вивчення надр і порівняння їх з потребами вигодами та ін.

Необхідно офіційно запровадити поняття надророзвідувального виробництва, яке охоплює сучасне поняття геолого-розвідувальні роботи (ГРР), а також певні геофізичні, гідрогеологічні, екологічні та інші суміжні дослідження надр щодо їх будови, оцінки корисних копалин тощо. НРВ створюється, організується і здійснюється відповідно до потреб. Геологічне ви-

вчення надр щодо потреб здійснюється в геологічних державних і приватних підприємствах. Так, для будь-якого геологічного суб'єкта господарювання потребами є проведення геологічного вивчення, геолого-економічна оцінка, розробка ТЕО-кондицій, затвердження результатів розвідки в ДКЗ. Виникають потреби у довірених розвіданих родовищ корисних копалин та перерахунку їх запасів.

Для обгрунтованого визначення потреб ГВН фахівцям необхідно:

- знати теоретичні та методичні принципи проектування, планування та організації пошуково-розвідувальних досліджень і робіт (НРВ);

- знати зміст, структуру та вміти заповнювати основні види документів планування пошуково-розвідувальних досліджень і робіт (пооб'єктний план, геологічне завдання та ін.);

- умови, в яких проводяться пошуково-розвідувальні дослідження і роботи;

- вміти орієнтуватись у використанні Інструкцій ДКЗ щодо застосування класифікації запасів і ресурсів по родовищах окремих видів корисних копалин при проведенні геологорозвідувальних робіт;

- вміти розраховувати витрати при проведенні пошуково-розвідувальних досліджень, на оплату праці, матеріально-технічне постачання та інші на основі використання Збірників укрупнених кошторисних норм (ЗУКН);

- складати проектний кошторис робіт;

- додержуватись теоретичних та методичних принципів проектування, планування й організації пошуково-

розвідувальних досліджень і робіт тощо.

Для плідної співпраці з замовниками, заощадження їх коштів геологічні підприємства використовувати індивідуальний підхід до їх вимог щодо зниження ризиків; проводити попереднє вивчення ділянок, зокрема, при проведенні пошуково-розвідувальних досліджень і робіт. Важливим для економії коштів замовника є вибір найбільш перспективних ділянок з мінімальною потужністю розкритих порід з найбільш сприятливими умовами розробки родовищ.

Потреби країни у паливно-енергетичних ресурсах зумовлюють проведення розвідки для відкриття нових родовищ. Окремо можна виділити вивчення потреб у збільшенні видобування корисних копалин, які користуються сталим попитом на світовому ринку і необхідні для збільшення валютних надходжень (титан, циркон, декоративно-облицювальні матеріали, каолін, графіт) чи випуску продукції для вигідного товарообміну з країнами СНД (залізни і манганові руди, титан, циркон, вогнетривкі глини та ін.).

Перспективними є потреби у створенні власного виробництва з гостро необхідними видами мінеральної сировини, що ввозяться з інших країн і без яких неможлива робота діючих металургійних та деяких інших підприємств. Тому, зокрема є потреба у розробці хромових і хромонікелевих, фосфатних руд, флюоритів, природних магнєзальних силікатів, оскільки з дунітів, олівінітів, серпентинітів формують шихти для виготовлення феростеритових вогнетривів. Актуальним є визначення потреб у відкритті, в першу чергу, родовищ, що знаходяться

поряд із діючими або з такими, що виходять з ладу, гірничодобувними підприємствами, адже можна використати їх потужності, інфраструктуру та фахівців.

Була і залишаються нагальною інформація щодо потреб розбудови власної мінерально-сировинної бази з найважливіших стратегічних видів корисних копалин: золото та інші благородні метали, скандій, літій, рідкісні земельні тощо. Потреби в них зумовлені потребами забезпечення власною сировиною складних наукоємних технологій сучасних виробництв і підвищення експортного потенціалу суб'єктів господарювання нашої держави. Тобто, у першу чергу, необхідні родовища, які розташовані поблизу гірничодобувних підприємств. Пошуки більш багатих покладів, особливо цінної сировини, в інших районах здійснюються за потреби підготовки нових родовищ для вигідної експлуатації їх у майбутньому як власними коштами і силами України, так і з використанням зарубіжних інвестицій.

Цінність корисних копалин як майбутньої сировини визначається вилученням з них корисних компонентів. Тому завжди є потреба у збільшенні корисного виходу та його оцінки, наприклад, у чорній, кольоровій металургії та й інших галузях, виробництво яких використовує корисні речовини із сировини. Для їхньої оцінки використовуються коефіцієнти вилучення продукту з вхідної сировини ($K_{\text{вил}}$), які розраховуються як відношення ваги (обсягу) запланованого або фактично вилученого продукту ($V_{\text{вил}}$) до ваги або об'єму цього продукту, що міститься у вхідній сировині ($V_{\text{вх}}$):

$$K_{\text{вил}} = \frac{V_{\text{вил}}}{V_{\text{вх}}} \cdot 100\%.$$

Безумовно, що потребою є збільшення значень даного показника.

З урахуванням потреби одержання різних видів геологічної інформації здійснюється комплексне геологічне, гідрогеологічне, інженерно-геологічне та еколого-геологічне картування і картографування території.

Доцільно розглянути потреби в ресурсах на макрорівні. Оскільки гірничо-промисловість не забезпечує потреби у мінеральній сировині, то держава спрямовує зусилля на розширення геологічного вивчення надр. Для цього необхідні певні державні кошти, запропонувати організаційних заходів, залучення технічних засобів, прогресивних технологій та праці фахівців – виконавців пошуково-розвідувальних досліджень і робіт та ін.

Тому геологічним підприємствам надається інформація про виробничу та організаційну структуру геологічної галузі України загалом, фінансові можливості Державної служби геології та надр України (у минулому Державної геологічної служби України) та геологічних підприємств з їх головними підрозділами та надрокористувачами. Складними, але обов'язковими є процедури одержання дозволів на проведення пошуково-розвідувальних досліджень і робіт та інших видів користування надрами.

Організація ГВН належить до складних видів адміністративно-господарської діяльності геологічних підприємств. Це організація планування, проектування та виконання головних видів геологорозвідувальних робіт і допоміжних процесів відповідно до певних принципів нормування та організації праці на геологічних підприємствах, складання звітів тощо. Тому потреби в належній організації ГВН слід вва-

жати складними, актуальними і такими, що необхідні на всіх його етапах. Аналогічно важливими є визначення потреб у плануванні геологічного вивчення надр. Організація і планування ГВН потребують вивчення закономірностей розвитку потреб у мінеральній сировині в країні та її регіонах; вивчення тенденцій господарської діяльності і розвитку геологічних підприємств та їх структурних підрозділів; дослідження і засвоєння методів ефективного виконання господарських завдань при найменших матеріальних, трудових і фінансових витратах; вивчення змін в основних нормативних документах, які чинні в геологічній галузі, зокрема Кодексу України про надра, класифікація запасів і ресурсів корисних копалин Державного фонду надр та ін.; встановлення нових потреб в організації праці на підприємствах з урахуванням особливостей створення оптимальних умов праці при конкретних видах геологічних досліджень. Важливим є передбачення заходів щодо дотримання принципів організації і виконання основних геологорозвідувальних та допоміжних операцій, зокрема, геолого-зйомочних, гірничо-прохідницьких, бурових, геофізичних, гідрогеологічних, інженерно-геологічних та інших видів.

При виконанні процедур планування фахівці досліджують основи, методи та документацію планування і проектування, структура та зміст проекту, кошторис на проведення пошуково-розвідувальних досліджень і робіт. Тому об'єктами досліджень відповідних фахівців мають постійно бути минулі організаційні напрями планування та проведення ГВН, інформація про стабільність та види процесів ГВН, особливості організації та фінансуван-

ня регіональних, зйомочних, пошукових та розвідувальних стадій ГВН.

До потреб планування й організації ГВН належить і дослідження сучасних тенденцій розвитку пошуково-розвідувальних досліджень і робіт, особливо економічних та організаційних напрямів функціонування геологічних підприємств в Україні та в розвинутих гірничодобувних країнах світу.

Проектування пошуково-розвідувальних досліджень і робіт потребують обґрунтування структури та змісту проекту; врахування особливостей проектування досліджень і робіт за їх видами; ведення обліку та аналізу умов їх виконання; складання кошторисів на дослідження і роботи з використанням збірників укрупнених кошторисних норм; обґрунтування потреб у фінансуванні ГВН; розробки фінансового плану та контролю його виконання.

На геологічних підприємствах до постійних потреб належать потреби складання кошторисів виконання пошуково-розвідувальних досліджень і робіт з використанням укрупнених кошторисних норм. Тому вони потребують прогресивних кошторисних норм, систематичного вивчення чинників, які впливають на розрахунок кошторисних норм. До таких чинників, наприклад, належать складність дешифрування матеріалів аеро-фотозйомок; типи території за ступенем вивченості; категорії складності геологічної будови місцевості; категорії складності проектування пошукових робіт; категорії відслоненості гірських порід при проведенні маршрутів та ін.

До інших належать потреби: визначення кошторисної вартості пошуково-розвідувальних досліджень і робіт; створення нормалізованих умов вико-

нання досліджень і робіт; використання поправочних коефіцієнтів до норм праці при складанні кошторисів; обчислення тривалості робіт за допомогою укрупнених кошторисних норм.

Важливим етапом планування і звітування геологічних підприємств є аналіз витратних та прибуткових статей кошторису залежно від виду досліджень і робіт: зйомочних маршрутів, бурових, гірничо-прохідницьких, гідрогеологічних, інженерно-геологічних, геофізичних та ін.

Потреби фінансування пошуково-розвідувальних досліджень і робіт включають розробку фінансового плану, встановлення джерел фінансування в Україні. Наукові дослідження охоплюють встановлення потреб визначення показників за формами капіталізації результатів НРВ, розробку оптимальних принципів схем фінансування досліджень і робіт за ринково-економічними засадами. Для визначення шляхів покращення фінансування важливим є порівняння фінансового забезпечення геологічного вивчення надр в Україні з основними гірничодобувними країнами світу.

До інших належать також потреби в оптимізації організаційної структури геологічної галузі в Україні, запровадження наукових основ планування пошуково-розвідувальних досліджень і робіт на макро- і мікрорівнях, проектування геологорозвідувальних робіт, організація праці на геологічних підприємствах, організація основних та допоміжних процесів геологічного вивчення надр. Потреби у належній організації геологічного вивчення надр поширюється на макро і мікрорівень, його етапи та стадії.

Висновки

Проведені дослідження дозволяють зробити наступні висновки та внести обґрунтовані пропозиції. Різні аспекти теоретичної і практичної значимості потреб для геологічної науки ще досконало не обґрунтовані. Геологічне вивчення надр вимагає встановлення поєднаних потреб у ньому державних з регіональними та суспільними потребами в межах суспільного виробництва і за його межами.

Пропонується застосовувати як обґрунтоване поняття «потреби ГВН» для дослідження наявності та стану корисних копалин, визначення геолого-економічних оцінок, перспектив промислової розробки родовищ. Поняття від-

повідних потреб варто адаптувати до всіх видів і етапів пошуково-розвідувальних досліджень і робіт. Зміст, види й особливості аналізованих потреб, що аналізуються, відображають конкретні етапи і процеси ГВН.

Поняття геологічних потреб може вживатися паралельно з традиційно вживаними поняттями геологічних підприємств, середовища, інформації та ін. Актуальними слід визнати потреби щодо скорочення витрат на пошуково-розвідувальні дослідження й роботи. Доцільно запровадити поняття НРВ, яке охоплює сучасне поняття ГРР, а також певні геофізичні, гідрогеологічні, екологічні та інші суміжні дослідження надр щодо їх будови, вмісту тощо.

Література

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Велес, – 2006. – 48 с.
2. Проект Кодексу України про надра (нова редакція): <http://geonews.com.ua/news/detail/proekt-kodeksu-ukraini-pro-nadra-47301>.
3. Податковий кодекс України. К.: Вісник Міністерства доходів і зборів України, 2014, січень, № 2 – 3. – 430 с. (зі змін і доп.).
4. Про надра: Кодекс України від 27 липня 1994 року № 132/94-ВР (зі змін і доп.).
5. Класифікація запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр. Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 5 травня 1997 р. № 432 (із змінами).
6. Сучасний тлумачний словник української мови: 50 000 слів/ За заг. ред. В.В. Дубічинського. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2006. – 832 с.
7. Малюк Б.І., Бобров О.Б., Красножон М.Д. Надрокористування у країнах Європи і Америки: Довідникове видання. – К.: Географіка.- 2003. –С. 196 – 197.
8. Рудько Г.І., Плотників О.В., Курило М.М., Радованов С.В. Економічна геологія родовищ залізистих кварцитів. – К.: Вид-во «Академпрес».- 2010. – 272 с.
9. Рудько Г.І., Литвинюк С.Ф., Ловіноков В.І. Геолого-економічна оцінка вугільних родовищ України / Мінеральні ресурси України. – 2012 – № 3. – С. 23 – 28.
10. Рудько Г.І., Курило М.М., Радованов С.В. Економіко-геологічна оцінка родовищ корисних копалин. – К.: АДЕФ-Україна.- 2011. – 384 с.
11. Гошовський С.В., Андрієвський І.Д., Андрієвський С.І. та ін. Державне регулювання користування надрами / За ред. С.В. Гошовського, І.Д. Андрієвського. К.: УкрДГРІ.- 2012. – 386 с.
12. Рудько Г.І., Адаменко О.М. Землелогія. Еколого-ресурсна безпека Землі / За ред. Г.І. Рудька. – К.: Вид-во «Академпрес».- 2009. – 512 с.
13. Регіональні матеріально-ресурсні баланси: рекомендації по складанню базових балансів / В.С. Дубовик, О.М. Нижник, Б.З. Піріашвілі, Б. П. Чиркін. – К., 2005. – 80 с. – (Препрінт / НАН України. Рада по вивченню продуктивних сил України).

14. Основи економічної геології: Навч. посіб. для студ. геол. спец. вищ. закл. освіти / М.М. Коржнев, В.А. Михайлов, В.С. Міщенко та ін. – К.: “Логос”.- 2006. – 223 с.
15. Гринченко О.В., Курило М.М., Михайлов В.А. Металічні корисні копалини: Підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет».- 2006. – 218 с.
16. Гуреев М.М. Геолого-економічна оцінка залізорудної бази Українського щита для прямого відновлення заліза : Дис... канд. наук: 04.00.19. – 2008.
17. Федоришин Ю.І., Яковенко М.Б., Фесенко О.В., Тріска Н. Т. Глибинна будова земної кори Українського щита як основа для прогнозно-металогенічних досліджень // Зб. наук. праць УкрДГРІ. – К.: УкрДГРІ.- 2009. – № 1–2. – С. 18 – 33.
18. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 33 "Витрати на розвідку запасів корисних копалин": Наказ Міністерства фінансів України від 26 серпня 2008 року № 1090. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 вересня 2008 р. за № 844/15535.
19. Про виконання комплексної програми наукових досліджень НАН України “Мінеральні ресурси України та їх видобування”: постанова Президії Національної академії наук України від 30.03.2007 р. № 91.
20. Экономика и планирование потребностей и потребления / Межвузовский сборник. – М.: МИНХ им. Г.В. Плеханова.- 1984. – 162 с.
21. Реструктуризація мінерально-сировинної бази України та її інформаційне забезпечення / С.О. Довгий, В.М. Шестопапов, М.М. Коржнев та ін. – К.: Наукова думка, 2007. – 347 с.

УДК 621.928.9

ПЕРСПЕКТИВЫ СПЕЦИАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СЕВЕРНОМ ПРИАЗОВЬЕ

Волошин В.С., Елистратова Н.Ю.,
ГВУЗ Приазовский государственный технический университет
ул. Университетская, д.7, 87500, г. Мариуполь
ms.n.y.e@mail.ru

Рассмотрены фактические предпосылки для создания свободной экономической зоны на территории региона Северного Приазовья. Представлен анализ прогнозируемых вариантов развития экономико-социальной и экологических сфер с использованием моделей системной динамики Дж. Форрестера. Предложен сценарий эффективного целевого инвестирования на примере г. Мариуполя. *Ключевые слова:* свободная экономическая зона, ресурсы, промышленность, инвестиции, прогнозирование, социально-экономический фактор, экология, уровень жизни, системное моделирование, устойчивое развитие.

Перспективи спеціальної економічної діяльності в Північному Приазов'ї. Волошин В.С., Єлистратова Н.Ю. Розглянуто фактичні передумови для створення вільної економічної зони на території регіону Північного Приазов'я. Представлено аналіз прогнозованих варіантів розвитку економіко-соціальної та екологічних сфер з використанням моделей системної динаміки Дж. Форрестера. Запропоновано сценарій ефективного цільового інвестування на прикладі м. Маріуполя. *Ключові слова:* вільна економічна зона, ресурси, промисловість, інвестиції, прогнозування, соціально-економічний фактор, екологія, рівень життя, системне моделювання, сталий розвиток.

Perspectives of the special economic activity in the Northern Priazov. Voloshin V., Elistratova N. Considered the actual prerequisites for the creation of a free economic zone in the region Northern Priazov. The analysis of the projected scenario of economic and social development and environmental spheres with using models of system dynamics J. Forrester. Proposed scenario effectively targeted investments by the example of the city of Mariupol. *Keywords:* free economic zone, resources, industry, investment, forecasting, social and economic factors, the environment, quality of life, system modeling, sustainable development.

Украина в условиях глубокого экономического кризиса, военной агрессии, крайне низкого социального уровня изучает опыт таких стран, как Китай, Кипр по созданию СЭЗ, как инструментария для привлечения зарубежных инвестиций и повышения уровня экономического развития страны. Это должно стать одной из главных составляющих региональной политики государства.

В новой истории Украины город Мариуполь, 10-й по численности и 5-й по доле ВВП в державе и является одним из наиболее привлекательных территорий для размещения здесь бизнеса, создания условий для развития курортных услуг. Город находится на берегу самого мелкого в мире Азовского моря, обладает всеми транспортными системами - морским торговым (в пределе и пассажирским) портом, авиационным узлом международного уровня, имею-